

kötő műhelyek buzgalmának. Ezért is tanulságos az a hosszú kutatómunka, amely először Mezey László, majd Vizkelety András vezetésével mutatta be hazai könyvtáraink középkori töredékeit, ezzel is hozzájárulva ahhoz, hogy hajdani műveltségünkről a mostoha történelem minden pusztítása ellenére reális képet kapjunk.

Hegedűs András

„Isten segedelmével a török császárt
a fent mondott várból kivetettük”

Hunyadi János levele Szécsi Dénes esztergomi érsekhez
a nádorfehérvári győzelemről

A magyar történelem egyik legnagyobb hadi sikere a törökök felett 1456-ban Nádorfehérvárnál aratott győzelem. Tudták ezt a siker részesei is, ezért a keresztény világot mielőbb értesíteni kívánták a diadalról. Így Kapisztrán Szt. János már a győzelem estéjén, július 22-én, elsőként a pápát, míg Hunyadi János a győzelem másnapján, július 23-án,¹ Szécsi Dénes bíboros, esztergomi érseket értesítette. Hogy Hunyadi előbb a primásnak írt, és csak egy nappal később² a királynak, illetve a nádornak, már önmagában is figyelemre méltó tény. Ezt az egyébként akár udvariatlannak is mondható cselekedetet semmiképpen sem nevezhetjük véletlennek, hiszen Hunyadi megtehetette volna, hogy egyidejűleg ír a királynak, a nádornak és az esztergomi érseknek, de nem így tett. Vajon lelki okokat kell-e sejtelnünk e mögött az egy nap különbség mögött? Ismert, hogy Hunyadinak nem volt felhőtlen a kapcsolata a királyi udvarral, és politikai ellenfeleinek – különösen Cillei Ulriknak – köszönhetően az ország nemeseitől és főuraitól magára hagyatva kellett a török haderővel felvennie a küzdelmet.³ Ezt az egykori kormányzó a királyhoz írott leve-

¹ Feria VI. proxima ante festum Sancti Jacobi Apostoli.

² Sabbatho proxima ante festum beati Jacobi Apostoli.

³ BÖLCSKEY Ödön, *Capistránói Szent János élete és kora* II (Székesfehérvár 1924) 264.

⁴ Kórogyi János (1411-56) országbíró 1439-1440, pozsegai ispán 1447-56, orbászi ispán 1453-55, Újlaky Miklóssal együtt 1447-1456 között együtt töltötte be a macsói bán tisztségét. Vö. ENGEL Pál, *Magyarország világi archontológiája 1301-1457 I* (Bp. 1996) 31; PESTHY Frigyes, *A macsói bánok*, in *Századok* 9 (1875) 461.

leben fel is panaszolta: „Jóllehet Felsőged mindenkihez rendeletet küldött, hogy Felsőged királyságának megvédelmezésére hadseregével ide jöjjön, de tudja meg felsőged, hogy nálunk csak a keresztes nép volt és Kórógyi János⁴.”⁵

Tudjuk azt is, hogy Szécsi Dénes, rokoni kapcsolatai ellenére,⁶ melyek őt az V. László mögött álló Garai-Cillei liga feltétlen támogatására indíthatták volna, tisztelte a kormányzót, és ez a tisztelet kölcsönös volt. Kítűnik ez Kapisztrán Szt. Jánosnak 1455. június 21-én a pápához írott leveléből, amely szerint „az esztergomi bíboros érsek erényes életű, előrelátó és megfontolt férfiú.”⁷ Ezt a jellemzést magától Hunyadi Jánostól eredeztethetjük, mivel a levélben előtte Kapisztrán az egykori kormányzó helyzetértékeléséről és terveiről szól, amely szerint egy nagy törökellenes európai összefogás esetén a keresztény hadat egy bíborosnak kellene vezetnie, és erre a feladatra a magyar primást alkalmasnak tartotta. Továbbá azért is Hunyadi véleményét sejthetjük e szavak mögött, mert Kapisztrán még kevésbé ismerhette az esztergomi érseket, hiszen ekkor csupán egy hónapja tartózkodott Magyarországon.

A Hunyadi-pártinak mondható Thuróczy-krónika szerint Szécsi Dénes „születésétől fogva érzékeny ember volt, nemes természetű, nemes erkölcsű, nemes életű.”⁸ Talán e kölcsönös tisztelet és a királyi udvarral szemben fennálló ellentétek együttesen bírhatták rá Hunyadi arra, hogy először a primást értesítse, s csak ezután az uralkodót. A kérdésre adott válaszukban természetesen tévedhetünk, de a dátumok közötti különbség mindenképpen fennáll.

Ugyanakkor a levél tovább árnyalja eddigi ismereteinket Hunyadi János és Szécsi Dénes kapcsolatáról, amelyet szépen jelképez az egykori kormányzónak és a bíborosnak az esztergomi bazilika előcsarnokában álló szoborpárja.

A forrásokról

Hunyadi János Szécsi Déneshez 1456. július 23-án írott levelének a Prímási Levéltárban lenne a helye, ám itt sajnos nem található. Érdekes

⁵ *Acta Sanctorum, Octobris, Tomus X* (collecta a VAN HECKE, J., BOSSUE, B., DE BUCK, V. et CARPENTIER, E.; Parisiis et Romae 1869) 382.

⁶ Szécsi Dénes első unokatestvére volt V. László király nagybátyjának, a Hunyadi Lászlót később kivégeztető Garai László nádornak.

⁷ PRAY, Georgius, *Annales Regum Hungariae* III (Vindobona 1766) 158.

⁸ THURÓCZI János, *Magyar krónika* Ford. Geréb László (Bp. 1957) 116.

módon a Magyar Országos Levéltár hatalmas hungarica-gyűjteményében, a diplomatikai fényképtárban sem lelhető fel egyetlen felvétel Hunyadi-nak közvetlenül az ütközet után írott leveleiből. Pedig a már publikált forrásokból tudjuk, hogy 1456. július 22. után számos levelet küldött szét a győzelem hírével.⁹

Bölcskey Ödön OCist. Kapisztrán Szt. Jánosról írott hatalmas művében¹⁰ az okleveleket forráskiadványokból idézi. Így Hunyadi keresett levelét Dobner *Monumenta Historica Boemiae* című könyvéből¹¹ ismeri. Sőt a forrást egyetlen szerző sem az eredeti szövegből publikálta, hanem csupán másolatokat láttak. Két szerző, d'Achery¹² és Dobner, még láthatta az oklevél eredeti másolatát, míg Fejér György¹³ a d'Achery-féle szöveget ismerte, és azt javítva adta ki. Bölcsey a velencei Biblioteca Nazionale di San Marco igazgatójának 1915-ben kelt leveléből értesülve közli, hogy ott megtalálható Hunyadi Szécsi Dénes esztergomi érsekhez írott levele.¹⁴

Mivel Bölcsey nem folytatta ez irányú kutatásait, ebből a közlésből kellett kiindulnunk. A kapcsolatot felvéve a Biblioteca Nazionale di San Marcoval értesültünk, hogy Hunyadi levele valóban ott van, de nem eredetiben, hanem Giorgio Dolfin¹⁵ egykorú krónikájában. A *Cronaca Veneta dalle origini al 1458*¹⁶ azonban nem az eredeti szöveget közli, hanem annak olasz nyelvű fordítását.¹⁷

Bizonyossá vált tehát, hogy Velencébe eljutott Hunyadi János levele. Következésképpen az eredeti dokumentumot Velence levéltárában kellett keresnünk. Feltevésünk beigazolódott, amikor Velence Város Titkos Tanácsának registrumában megtaláltuk azt az 1456. augusztus 12-én kelt feljegyzést, amely kivonatosan rögzítette a levél július 28-iki megérkezését,¹⁸ és teljes szövegében az örömhírré adott válaszlevelet.¹⁹

⁹ Az esztergomi érseken túl értesítette a királyt, a nádort és az itáliai fejedelmeket. Vö. BÖLCSKEY i. m. II, 348.

¹⁰ BÖLCSKEY Ödön, *Capistranói Szent János élete és kora I-III* (Székesfehérvár 1924).

¹¹ DOBNER, Gelasius SchP, *Monumenta Historica Boemiae* II (Pragae 1768) 417.

¹² D'ACHERY, Luc, *Spicilegium sive Collectio veterum aliquot Scriptorum qui in Galliae Bibliothecis delituerant* III (Parisiis 1723) 801.

¹³ FEJÉR, Georgius, *Genus, incunabula et virtus Joannis Corvini de Hunyad, in Codes diplomaticus XI* (Budaë 1844) 225-227.

¹⁴ BÖLCSKEY i. m. II, 348.

¹⁵ Giorgio (Zorzi) Dolfin 1396-ban Velencében született. Több közhivatalt is betöltött: 1447-ben (nyolc napig) pl. durazzói kapitány, 1453-55 között a velencei bíróságok munkáját felügyelő hivatal tisztviselője, ekkoriban a velencei szenátusnak is tagja volt. 1458-ban fia, Pietro esküvője idején már nem élt. Vö. *Dizionario biografico degli italiani*, vol. 40 (Roma 1991) 498-499.

Az eredeti levél sajnos nem maradt fenn, mert a dózsepalotát ért tüzekben az okiratok jelentős része megsemmisült. A már említett publikációk, Dolfin krónikája és a Velencei Titkos Tanács jegyzőkönyve alapján azonban Hunyadi János levelének eredeti szövege az eddigieknél pontosabban rekonstruálható, amelyet az alábbiakban közlünk.

A fennmaradt forrásokból úgy tűnik, hogy Szécsi Dénes kancelláriája igyekezett a győzelem híret Hunyadi levelének másolatával Európában minél több helyen ismertté tenni. Ennek köszönhetően maradhatott fenn a szöveg az említett francia és cseh oklevéltárban, illetve Dolfin velencei krónikájában.

Nagy Iván a velencei kéziratokról írott közleményében²⁰ megemlíti, hogy a velencei San Marco könyvtárban őriznek egy itáliai krónikát, amelyben Hunyadi Jánosnak a nándorfehérvári győzelemről a pápának írott levele olvasható. Bár Bölcskey kutatásai már rávilágítottak e közlés hibájára,²¹ mégis úgy tűnik, hogy Hunyadi Szécsihez írott levele eljuthatott a pápához, mint azt a velencei tanács jegyzőkönyve írja: „Futárotokat pedig, aki leveleteket elhozta hozzánk, és egy másikat a pápának, szívesen és tisztelettel látva, egy általunk biztosított hajóval azonnal elszállítottuk Riminibe, hogy Marchián keresztül mielőbb eljusson a Városba és így neki (a pápának) beszámoljon.”²²

III. Callixtus pápa természetesen Kapisztrán Szt. János leveléből, valamint saját legátusa, Carvajal bíboros útján is értesült a győzelemről, melynek emlékére elrendelte, hogy délután egy óraker mindenütt harangszóval hívják a keresztényeket, a Jézus nevéért elesettek lelki üdvéért mondott imára.²³ VI. Sándor pápa pedig az Európát fenyegető török veszély miatt a jubileumi szentévből, 1500. június 1-én kiadott bullájában

¹⁶ A művet érdekes módon Muratori nem ismeri. Rövid leírását ld: ZORZANELLO, Pietro, *Inventari dei manoscritti delle biblioteche d' Italia LXXXV*. Venezia i Biblioteca Marciana (Firenze 1963) 85-86.

¹⁷ Cod. marc. It. VII, 794 (=8503), f. 444v-445v.

¹⁸ Ld. Okmánytár, 3. levél.

¹⁹ Ld. Okmánytár, 4. levél.

²⁰ NAGY IVÁN, *Velencei kéziratokról*, in *Századok* 3 (1869) 415.

²¹ BÖLCSKEY i. m. II, 348.

²² Tabellarium autem suum, qui litteras ipsas ad nos detulit et alias ad summum pontificem defert, iocundissime visum et susceptum Ariminum cum una barcha sicut a nobis requisivit subito deferri fecimus, ut iam per Marchiam festinantius valeat ad urbem accedere et sic ei affirmet.: Okmánytár, 3. levél.

²³ BÖLCSKEY i. m. II, 356.

úgy intézkedett, hogy a harangok minden délben szólítsák imára a híveket.²⁴

*Okmánytár*²⁵

1.

1456. július 23.

Hunyadi János értesíti Szécsi Dénes érseket a nándorfehérvári győzelemről

Giorgio Dolfín, *Cronaca Veneta dalle origini al 1458* Biblioteca Marciana, Venezia, Cod. marc. It. VII, 794 (=8503), f. 444v-445v.

Reverendissime in Christo pater et nobis plurimum honorande queste novitate a vestra signoria possiamo scriver, quando lo imperator di turchi cum sua valida potentia et cum alcuni ingegni era venuto ad expugnar il castel di Belgrado cum qual pugna et quali ingegno mai ochio humano vide²⁶ ne' orechia ausculto ne con la mente' mai puote cogitare. In tanto che esso castello per lo percusion di bombarde destrusse' che esso castello non e' castello ma campo perche fino ala terra elmuro e ruinato. Finalmente' la quarta feria proxima passata da poi hora di vespero circa esso castello strumma mirabilmente' fecero, si che per tutta la nocte' e il giorno seguente' fina a hora di desinar duro, talmente' che in mezzo il castello per due volte' cum essi combattessimo et epso imperator di turchi desopra dicto (sic!) castello cum lo aiuto di Dio rebattesemo et tutte le' bombarde' et sui ingegni ottenesemo. Et esso solo cum quelli rimase, la feria sexta proxima di nocte confuso et destructo se converse' alla fuga per questo se alcuno al presente' contra esso imperator exercitualmente' alhora mai piu legiermente' el suo regno obteneria sicome' al presente poteria. Le principale et capital gente sue' etc. specialmente' quelle' da piedi nel castello sopradicto sono deperdute' et li dicti pedoni di esso imperator li quali a sue' altre gente prevalevano quasi in nulla sono anihilate'. Et noi cum el proprio nostro capo in lo suo campo semo stati in tempo della expugnatione' et da quel giorno che esso castello preditto fu obsesso in quel

²⁴ ÉRSZEGI Géza, „Az év minden napján délben mindörökre harangozni kell”, in *Déli harangszó. Tanulmányok a pápai rendelet félezeréves jubileumára* (szerk. Visy Zsolt; Bp. 2000) 188-202.

²⁵ Ezúton is hálás köszönetemet fejezem ki az olasz szöveg átírásáért kollégámnak, Szőnyi Tamásnak, a lektorálásért pedig Domokos Györgynek, a PPKE Bölcsészettudományi Kara docensének, valamint a latin nyelvű források átírásában és ellenőrzésében nyújtott segítségével a Magyar Országos Levéltár főtanácsosának, Érszegi Gézának és Szovák Kornélnak, a PPKE Bölcsészettudományi Kara docensének.

medemo fussemo et molti deli familiari nostri sono feriti et alcuni morti. Nulladimeno cum lo aiuto di Dio mai uno imperator di turchi cum tanta vergogna come debellato in fuga se' converse' come lui imperche per prima cum le loro galee' in le' aque del Danubio havessemo conflictio dele' quale' galee' alcuna de esse' obtenissemo quelle che restarono mentre' le cose' predicte' se fanno volendo contra quelle andare se' dettero alla fuga et li homini uscindo fora²⁷ desmontati in terra cum focho quelle' arseno. Perho quello habiamo piu' a far in lo predicto castello piu non sapiamo perche non possiamo dir chel sia piu castello ma un campo et planitii per la tropo fractione' et ruina de quello etc. Data in el preditto loco in la feria sexta proxima avanti la festa di sancto Jacomo Apostolo nel anno 1456.

Joannes di Beromiade' comes Ibitriensis

A tergo: Reverendissimo in Christo patri et domino domino archiepiscopo cardinali Strigoniensi domino nobis honorando.

2.

1456. július 23.

Hunyadi János értesíti Szécsi Dénes érseket a nándorfehérvári győzelemről rekonstruált szöveg

Luc d'Achery, *Spicilegium sive Collectio veterum aliquot scriptorum qui in Galliae Bibliothecis delituerant* III, Parisiis, 1723. , 801.

Gelasius Dobner SchP, *Monumenta Historica Boemia.* . II. Pragae, 1768. 417-418.

Georgius Fejér, *Genus, incunabula et virtus Joannis Corvini de Hunyad*, Codes diplomaticus XI., Budae, 1844., 225-227.

Giorgio Dolfin, *Cronaca Veneta dalle origini al 1458*, Biblioteca Nazionale di San Marco, Cod. marc. It. VII, 794 (=8503), f. 444v-445v.

Reverendissime in Christo pater et nobis plurimum honorande.²⁸ Novitates has vestrae Dominationi scribere possumus, quomodo imperator Turcorum cum sua valida potentia et cum nonnullis ingeniis²⁹ ad expug-

²⁶ Az aposztróf (') az átírásban a kéziratban egyes helyeken szereplő magánhangzó feletti rövidítés- és/vagy hangsúlyjelölés megfelelője.

²⁷ A korabeli velencei volgare (népnyelv) esetében a többes szám harmadik személyű igealakok megegyeznek az egyes szám harmadik személyű alakokkal.

²⁸ Ezt a megszólítást – mint az eredeti szöveghez közelebb állónak vélt másolatot – az olasz fordításból idézzük. Ugyanez d'Acherynél: Reverendissime in Christo pater Domine nobis honorande.

nandum³⁰ castrum Nandoralbense³¹ venerat. Cum quali enim potentia et ingeniis venerat, nunquam oculus hominis talia vidit, nec mente cogitare potuit. In tantum enim castrum³² per ictus bombardarum destruxit, quod ipsum castrum non est castrum, sed campum: quia usque ad terram murus est destructus. Tandem feria quarta proxima preterita³³ post horam vesperrum circa ipsum castrum sturmoniam³⁴ mirabilem fecerunt,³⁵ in tantum, quod per totam noctem et die crastina usque ad prandium duravit, ita ut in medio castrum duabus vicibus cum ipsis pugnam habuimus, tamquam in uno campo. Tandem extra campum ad ipsos irruimus, cum quibus usque ad sero pugnam habuimus, ipsumque imperatorem Turcorum de supra dicto castro, Deo auxiliante, eiecimus, omnesque bombardas et ingenia sua obtinuimus, ipseque solus, cum quibus remansit, feria VI. proxima de nocte confusus et destructus, se in fugam convertit. Pro eo, si aliqui ad praesens contra ipsum imperatorem se moverent exercitualmente, extunc nunquam levius regnum suum obtinere possent sicut ad praesens. Ex quo principales et capitales gentes suae, et signanter pedites castro supradicto sunt perditae dictique pedites³⁶ ipsius imperatoris, qui alias gentes suas praevalabant, quasi omnino³⁷ sunt annihilati, nosque cum proprio capite nostro in ipso castro fuimus tempore expugnationis, et ab illo³⁸ die, quo ipsum castrum obsessum fuit, in eodem fuimus.³⁹ Multi enim etiam ex familiaribus nostris et hominibus vulnerati et aliqui mortui sunt. Sed tamen, Deo auxiliante, nunquam imperator Turcorum cum tanta verecundia de campo se in fugam, sicut ipse convertit, tanquam debellatus. Prius enim in aqua conflictum habuimus, ex quibus nonnullas galeas eorum⁴⁰ obtinuimus. Quae enim ex eisdem remanserant, dum praedicta feria V. contra ipsas galeas ire volebamus, illae se mox in fugam converterunt, de⁴¹ eisdem homines salientes ipsas igne combusserunt. Pro eo nunc ignoramus, quid simus facturi castro praedicto: quia non possumus dicere id⁴² castrum esse sed campum, propter fractionem et nimiam ipsius de-

²⁹ Ingeniis Fejérmél hiányzik.

³⁰ Dobnernél: oppugnandum.

³¹ Dobnernél: Nandualbense.

³² Dobnernél: ipsum castrum.

³³ Július 21.

³⁴ D'Acherynél és Dobnernél: sturroniam. Jelenlegi ismereteink szerint német eredetű ostrom szavunknak ez a legkorábbi említése, mivel első használata eddig 1464-ből volt ismert. *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára* II (Főszerk. Benkő Loránd; Bp. 1970) 1099.

³⁵ Dobnernél: mirabilem impressionem fecerunt.

structionem. Datum in loco praefato feria VI. proxima ante festum Sancti Jacobi Apostoli. Anno Domini MCDLVI. Joannes de Hunyad, comes Bistriciensis.⁴³

A tergo: Reverendissimo in Christo patri et domino domino archiepiscopo cardinali Strigoniensi domino nobis honorando.

3.

1456. augusztus 12.

A velencei szenátus utasítása követe, Petrus de Thomasius részére

Archivio di Stato di Venezia, Deliberazioni del Senato Secreto, registro 20. (1453-1459), f. 99r.

MCCCCLVI die XII Augusti

Quod fiat commisso Petro de Thomasiis, secretario nostro in ista forma

Petre, mandamus tibi, quod, quanto celerius potes, itineri te committas, et sollicitando iter tuum omni possibili diligentia in Hungariam ad reverendissimum dominum cardinalem Sancti Angeli legatum apostolicum te conferas. Cui presentatis litteris nostris credentialibus factisque salutationibus et oblacionibus convenientibus exponas, quod per tabellarium reverendissime paternitatis sue, qui expeditionem suam et reditum in Hungariam diligentissime procurabat negabatque diutius hic morari velle, ad reverendissimam paternitatem suam scripsimus nos propter pestilentiam. In hac urbe nostra presenti anno sevientem non potuisse consilia nostra cogere, quemadmodum leges et consuetudines nostre disponunt et ad ea que nobis reverendissima dominatio sua scripserat, ordine respondere, sicut optabamus, quod quanto citius fieri posset, a nobis factum iri polliciti sumus. Interim autem supervenerunt littere a reverendissimo domino car-

³⁶ Castro supradicto sunt perditae dictique pedites – idézett részt Fejér kihagyja, holott d’Acherynél szerepel és az olasz fordításban is megtalálható.

³⁷ Fejérmél: omino.

³⁸ Dobnernél: ipso.

³⁹ D’Acherynél: fecimus.

⁴⁰ Ipsorum.

⁴¹ Fejérmél: de.

⁴² D’Acherynél: eum.

⁴³ D’Acherynél és Dobnernél: Bistiniensis.

dinali Strigoniensi et ab episcopo Sibirici cum insertis copiis litterarum illustris domini Iohannis comitis Bistricensis nunciantibus felicissima nova victoriae sue de imperatore Turcorum turpiter cum multa suorum strage et tormentorum ac ceterarum munitionum suarum amissione in fugam converso, que animos nostros tanto gaudio tantaque leticia affecit tantumque erexit, ut exprimere difficile sit. Et quoniam donum hoc felicissimum christiane rei a Deo, bonorum omnium largitore cognoscitur, etiam reverendissime paternitatis sue pio studio, diligentia, singulari prudentia et auctoritate patratum omnibus proculdubio videri potest, pro portione nostra et omnipotenti Deo gratias ingentes agimus et reverendissime dominationi sue, cuius ad laudem et honorem hec spectare videntur, intimo et sincero cordis affectu, quam amplissime et uberime fieri possit, congratulamur. Verum quoniam maximo et ardentissimo desiderio et expectatione tenemur intelligendi, quomodo post ipsam gloriosam victoriam res successerint, qui ex christianis principibus se moverint, nam omnes proculdubio excitati et animati esse debent, qui apparatus facti sint, que vires coacte et que coguntur, te ad reverendissimam dominationem suam mittere instituimus, pro intelligendis rebus ipsis et ipsam reverendissimam dominationem suam attente rogamus, ut de omni re, que ad negotium pertinere possit, nos vellit facere cerciores, ut cum senserimus ceteros principes et potentatus christianos se movere et unite ac potenter negotium aggredi, nos quoque, qui iam parati et prompti iudicari et dici possumus, pro gloria et honore christiane religionis et ecclesie sancte Dei facere possimus, sicut maiores nostri et nos per elapsam tempus facere consuevit sumus.

Visitabis preterea reverendissimum dominum cardinalem archiepiscopum Strigoniensem legatum etiam apostolicum. Cui presentatis litteris nostris credentialibus, quas tibi dari fecimus post convenientes salutaciones et oblationes reverendissime dominationi sue expones, quod per tabellarium suum accepimus litteras suas diei XXVIII Iulii proxime elapsi cum inserta copia litterarum illustris comitis Bistricensis nunciante felicissima nova victoriae sue de imperatore Turcorum cum multa strage suorum in fugam converso et cum amissione tormentorum et machinarum suarum, quam rem manu Domini factam certo credimus. Et quoniam nichil graciosius, nichil iocundius nichilque, quod maiori leticia animum nostrum afficere posset, audire potuissemus. Pro tanto et tali munere reverendissime dominationi sue nostro nomine gratias ages ingentes secumque amplissimis et uberimis verbis congratulaberis. Addendo, quod ad maiorem leticie cordis nostri expressionem per te viva voce potius, quam per litteras reverendissime dominationi sue respondere et regraciari

secumque congratulari volumus. Tabellarium autem suum, qui litteras ipsas ad nos detulit et alias ad summum pontificem defert, iocundissime visum et susceptum Ariminum cum una barcha, sicut a nobis requisivit, subito deferri fecimus, ut iam per Marchiam festinantius valeat ad Urbem accedere, et sic ei affirmet.

Data autem executione huiusmodi mandatis nostris sumpta diligentissima et minuta informatione de conditionibus illius provincie, de apparatus, qui fiunt, quid dicitur aut quid decernitur, et de omnibus novis et rebus occurrentibus, ad nostram cum omni diligentia presentiam redire debeas.

4.

1456. augusztus 12.

Velence város szenátusa üdvözli Hunyadi Jánost a törökök felett aratott győzelem alkalmából

Archivio di Stato di Venezia, Deliberazioni del Senato Secreto, registro 20. (1453-1459), f. 99v.

die XII Augusti

Illustri et Magnifico domino Iohanni de Huniad comiti
Bistricensi ac regni Hungarie capitaneo generali

Illustris et magnifice domine! Audita novissime per litteras reverendissimi domini cardinalis Strigoniensis, in regno Hungarie Apostolice Sedis legati ac per exemplum litterarum per illustrem magnificentiam vestram reverendissime paternitati sue scriptarum gloriosa excellentissimaque victoria contra imperatorem Turcorum obtenta tanto gaudio tantaque leticia repleti fuimus, ut nec scribi, nec concipi posset, pro qua omnes Christi fideles in primis Deo nostro misericordi, qui plebem suam omnesque in se sperantes nunquam deserit et a quo cuncta bona procedunt, infinitas gratias referre tenentur, vestre autem excellentie laudem et gloriam sempiternam, per cuius virtutem, magnanimitatem atque prudentiam ea omnia gesta sunt. Nos autem, qui ad excellentissimam personam vestram singulari caritate affecti sumus, quibusve suprema virtus et strenuitas vestra vestraque naturalis affectio ad tuitionem salutem et gloriam nominis Christiani dudum exploratissima fuit et est, quive semper speravimus et a certo credidimus rempublicam Christianam ubicunque excellentem magnanimamque personam vestram esse contigerit, honorem gloriam et victoriam suscepturam, quanto cordialius et efficacius possumus, vobiscum tota mente congratulamur, divine maiestati devotissime supplicantes, ut illustrem personam vestram per longiora tempora conservare dignetur

faciatque eam ad totale excidium infidelium et ad sublimationem fidei et nominis Christiani de bono in melius prosperari.

Pandula Attila CSc.

A „váci” Althannok címerei

Rövid családtörténet

Az Althann-família Svábföldről származó nemes család. Első ősük, akit oklevél említ, Ulrik, 1129-ben Hermann augsburgi püspök hűbérese volt. A folyamatos leszármazás 1220-ig, Dietrichig (Ulrik feltételezhető unokájáig) vezethető vissza. A család tagjai ekkor az Oettingen grófok miniszterialisai. Az Althann név a Dillingen közelében fekvő, mai Donautheim középkori kiejtését tükrözi. Sváb főtörzsük a 15. század során kihalt. Egyik mellékáguk azonban, amely házasság révén az alsó-bajorországi Mollersdorfban vált birtokossá, folytatta a leszármazást. Ausztriába – utóbb – császári hadiszolgálat során kerültek. Bajoráguk törzsatyja 1311-ben adta el az utolsó donautheimi birtokrészt. A sváb főág 1335 körül szerezte meg a család előnevét adó Goldburgot, amely Mörslingen fölött emelkedik. Ezt az előnevet – később – bajoráguk is használta. Az alsó-ausztriai Murstetten 1531-ben házasság révén került Althann Wolfgang kezébe.

1574. november 24-én II. Miksa adományozott – osztrák örökös tartományi – báróságot Althann Kristóf császári tanácsosnak és két fivérének, goldburgi és murstetteni előnevekkkel, illetve az osztrák Úri Rendbe való felvétellel. 1575. május 2-án ugyanők cseh inkollátusban részesültek. 1578. szeptember 8-án pedig – indigenátussal egybekötött – magyar báróságot nyertek Rudolf királytól.

II. Rudolf 1608. november 28-án birodalmi és egyben cseh grófi rangot adományozott (a „Wohlgeboren” megszólítással) báró Althann Mihály Adolf tábornagnak (Kristóf fiának). Ő az Udvari Haditanács tagja, illetve Esztergom várkapitánya volt. Ugyanő kapta 1610. június 18-án a címerbővítéssel egybekötött osztrák örökös tartományi grófságot. Ez a diploma a család korábbi nevét a „Graf Althann von der Goldenburg, Freiherr zu Murstetten” végleges formában rögzítette.

1810. október 13-án a családot bekebelezték az osztrák Úri Rendbe. 1824. május 8-án az Ensen inneni és túli Ausztria örökös főhercegi étékfogói tisztét és pajzshordozói kiváltságát nyerték el.

1705-ben alapították zwettendorfi és murstetteni hitbizo-